

13. Slovenská básnická tvorba medzi dvoma svetovými vojnami

A)

Situácia:

Charakter kultúry, umenia a lit. ovplyvnila predovšetkým 1. sv. vojna, ako aj rozpad Rakúsko-Uhorska a vznik 1. ČSR (1918).

Pre Slovákov mal vznik ČSR význam hlavne v zrovnoprávnení národa; SJ sa stáva štátnym úradným jazykom (nielen v lit., ale aj v administratíve). Toto zrovnoprávnenie sa odráža v rozmachu kultúry, vzdelania a literatúry.

1919 - obnovenie Matice slovenskej; otvorená Univerzita J. A. Komenského - 1. akademická inšt. na Slov. (BA); položené základy divadla (BA, 1. profesionál. div. scéna - SND) - 1. premiéra začiatkom r. 1920

1922 - obnovenie Slovenských pohľadov (lit. mesačník, založil ho Hurban v 40. rokoch 19. st.) - Štefan Krčméry. Okrem SP vznikajú nové lit. časopisy (založené mladou generáciou: Elán - J. Smrek, Tvorba, Nové smery - E. B. Lukáč, Dav - davisti)

Spoločenská a politická situácia:

V 20-tych rokoch (v 2. pol.) sociálne problémy vyústili do hospodárskej krízy (trvala až do 2. pol. 30-tych rokov) => vystaňovalectvo, ...

30-te roky zasiahli aj ČSR a bytostne sa jej dotkli (1938 - Mníchov => rozbitie ČSR - Protektorát Čiech a Moravy, Slov. štát)

V 20-tych rokoch (po vzniku ČSR) boli Česi vyspelejší (na SK neboli odborníci) - celé rodiny českých odborníkov sa sťahovali na SK. V 30-tych rokoch sa narušili vzťahy medzi Čechmi a Slovákami a prejavili sa v teóriách *čechoslovakizmu* (z českej strany), resp. *purizmu* (reakcie Slovákov)

B)

Prechodná generácia

- predstavovali medzičlánok medzi realizmom (lit. tradícia) a novými umel. smermi (Š. Krčméry, M. Rázus)

Skupina DAV

- združovala lit. teoretikov a kritikov, publicistov, básnikov, prozaikov i politicky angažované os. medzivoj. obdobia.
- založili ju slov. vysokoškoláci v Prahe v r. 1922 - pôv. názov *Voľné združenie študentov - socialistov zo Slovenska*.
- zakladatelia Daniel Okáli, Andrej Sirácky, Vlado Clementis.
- ďalší predst.: Ján Rob - Poničan, Laco Novomeský, Fraňo Král, Eduard Urx, Peter Jilemnický
- názov DAV - 2 významy: 1. iniciálky mien zakladateľov
2. podľa programu - mali poéziou a prózou pomáhať davu, širokým masám

Emil Boleslav Lukáč

- symbolista, nadviazal na I. Krasku
- písal veľmi pesimistickú poéziu (pochybovačnosť, skepsa vyplývajúca z vnútorných problémov)
- v mnohých básňach uvažuje o zmysle života, túži po láske a kráse. V neskorších zbierkach reaguje aj na dejinné udalosti, ktoré často spája so svojim osudom

- prvotina: Spoved' - smútok, kt. pramenil z eur. symbolizmu. Jeho sklony k pesimizmu vyvierali z vlastnej život. skúsenosti.

zb. Dunaj a Seina - nachádza harmóniu v domove; protiklad domova & sveta, dediny & mesta (dedina - kladné mrav. hodn., mesto - symbol nerestí a zápor. spoločn. javov)

zb. Elixír - verejné problémy, filozoficko - mravné otázky

zb. Moloch - pesimistická vízia skazy, obraz sveta buržoázie, rozhorčenie nad blížiacou sa skazou.

zb. Bábel - 3 časti: os. vzťah k dobe, ktorú poznačila vojna; roky sklamaní vyobrazil na dejinných udal.; vlastné preklady - využ. reflexie, voľný verš, často abstrakt. výrazy a prvky rétoriky

Ján Smrek

- ovplyvnený symbolizmom a vitalizmom

- vitalizmus (z lat. vita = život) - vyjadroval radosť zo života, propagoval citové a zmyslové vyžitie

- radosť zo života, krásy a lásky k žene vyjadril v zb.:

Cválajúce dni - očarenie krásami sveta, mladosť, túžba poznávať život

Božské uzly -- inšpirovaný českým poetizmom (očarujúca krása Iba oči -- ženy - večná téma jeho básní)

Básnik a žena - rozhovor muža a ženy o význame lásky. Autor sa stotožňuje s lyric. hrdinom, vyjadruje svoje myšl. o poslaní poézie a význame lásky v živote človeka; lyrický príbeh rozvrhnutý do 4 roč. obd. (symbolizujú vývin lásky od 1. stretnutia až po rozchod)

Zrno - návrat k téme dediny a prírody

Odsúdený k nečistej žízni - vyjadruje svoje smútky v duchu dobového symbolizmu

Hostina; Studňa - počas 2SV - tragic. lyrika, ale aj lyrika nádeje a vzdoru

Ján Rob - Poničan

Ladislav Novomeský

Štefan Krčméry

- publicista, lit. teoretik, kritik, historik, básnik, prekladateľ

- ovplyvnený európskymi romantickými a symbolistickými básnikmi

- debut: zb. Keď sa sloboda rodila - reaguje na koniec vojny, zahranič. odboj, udalosti po vzniku 1. ČSR, oslava nár. slobody Slovákov; realistická poézia ovplyvnená POH, tradičná poézia.

- lyrická zb. Herbarium - intímna lyrika, meditatívno - reflexív. (úvahová) poézia, ovplyvnená romantizmom a symbolizmom;

pochybnosti o zmysle ľudskej existencie

- zb. Piesne a balady - čerpal z ľud. slovesnosti a štúrovskej poézie, obdiv k národnej tradícii, návrat k tradičnej poézii.

Martin Rázus

- básnik, prozaik, dramatik, publicista

- počas vojny písal básne na protest proti nej:

Nad mohylou sveta - balada

To je vojna! - vyjadril odpor k vojne

Hoj, zem drahá - obdiv k tatran. prírode, kladné hodnoty života

Stretnutie - poéma, obrat v jeho tvorbe

- Kresby a hovory -- reflexívna lyrika

- Šípy duše -•

- prevažuje politická lyrika, skepsa

Kameň na medzi - odsúdil koncepciu čechoslovakizmu

C)

D)

Publicistický štýl:

- novinársky štýl

Charakteristické vlastnosti

- písomnosť, monologickosť, informatívnosť, variabilnosť, aktualizovanosť, zrozumiteľnosť.

- má nielen informovať, ale aj presviedčať, poučovať a zaujať

Žánre:

1. spravodajské (správa, riport, interview, oznámenie, komuniké, inzerát, plagát, referát)

2. analytické (úvodník, komentár, glosa, posudok, recenzia, kritika, pamflet, karikatúra, polemika)

3. beletristické (fejtón, reportáž, črta, causerie, stĺpček)

- významné pre publ. štýl uverejňovaný v tlači sú kompozičné prvky (titulok, plasticnosť písma - druh a hrúbka, typografická úprava textu)